

Počáteční neplatnost mezinárodních smluv

Pojem neplatné smlouvy

- **neplatnost = důsledek vady** smlouvy nebo jejího vzniku
- **relativní** neplatnost (dovolat se, ex nunc)
- **absolutní** neplatnost (dána ipso facto vadou smlouvy, ex tunc) (**= nulita**)
- **nicotnost** smlouvy (vůbec nevznikla)
- Mnichov – viz dále
- Vídeňská úmluva:
 - 46 – 50: relativní neplatnost – dovolání se: čl. 65
 - 51 – 53: absolutní neplatnost / nicotnost

Neplatnost Mnichovské dohody ve Smlouvě ČSSR - SRN

Pražská smlouva je označení pro *Smlouvu o vzájemných vztazích mezi Československou socialistickou republikou a Spolkovou republikou Německa (podepsána 11. 12. 1973, platnost 19. července 1974).*

MNICHOVSKÁ DOHODA: Německo uznávalo její *neplatnost*, zatímco Československo trvalo na formulaci ***neplatnost od samého počátku, resp. na nicotnosti.***

Protože se však Německo v případě druhé formulace obávalo následků státoprávního i soukromoprávního charakteru, byla ve výsledném textu prosazena německá „měkčí“ varianta, uznávající Mnichovskou dohodu za neplatnou. Z takovéto formulace nevyplývaly žádné negativní právní důsledky pro žádnou ze stran ani materiální nároky Československa.

Článek I

Československá socialistická republika a Spolková republika Německa považují Mnichovskou dohodu z 29. září 1938 vzhledem ke svým vzájemným vztahům podle této Smlouvy za **nulitní.**

Neplatnost Mnichovské dohody - pokračování

Vertrag über die gegenseitigen Beziehungen zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Tschechoslowakischen Sozialistischen Republik ["Prager-Vertrag"] [Vom 11. Dezember 1973]

Artikel I

Die Bundesrepublik Deutschland und die Tschechoslowakische Sozialistische Republik betrachten das Münchener Abkommen vom 29. September 1938 im Hinblick auf ihre gegenseitigen Beziehungen nach Maßgabe dieses Vertrages als **nichtig**.

a) Vady vůle státu

- nedostatek svobody tvorby vůle státu
- omyl
- podvod

Nedostatek svobody tvorby vůle státu (čl. 52)

- nedostatek svobody tvorby vůle státu
 - násilí (použití síly proti státu)
 - hrozba silou
- **vůle je, ale modifikovaná**
- protiprávnost (nikoli např. mírové smlouvy)
- = porušení zásad MPV vtělených do Charty OSN
- **absolutní neplatnost**

„Každá smlouva, jejíhož uzavření bylo dosaženo hrozbou síly nebo použitím síly za porušení zásad mezinárodního práva vtělených do Charty OSN, je nulitní.“ (void)

Omyl (čl. 48)

- nesprávná představa o právních následcích
- omyl podstatný (error in substantia) – musí tvořit podstatný základ souhlasu státu
- příčinná a časová souvislost se sjednáním smlouvy
- omyl se musí týkat smlouvy
- relativní neplatnost
- „... invalidating its consent to be bound ...“

Podvod (čl. 49)

- omyl úmyslně vyvolán
- jakýkoli omyl
- příčinná souvislost
- **vždy chybí dobrá víra**
- relativní neplatnost: „the State may invoke the fraud as invalidating its consent“
- Mnichov

b) Vady poměru vůle státu a jejího projevu

- donucení zástupce státu
- korupce zástupce státu
- uzavření smlouvy v rozporu s vnitrostátním právem
- chybí řádné zmocnění
 - = vše při vyjádření definitivního souhlasu se smlouvou
- *omyl v redakci textu smlouvy – viz dále*

Donucení zástupce státu (čl. 51)

- chybí vůle státu = nicotnost = smlouva je bez právního významu

„... shall be without any legal effect“.

- **donucení proti osobě**
- **nátlak**

Korupce zástupce státu (čl. 50)

- přislíbení osobních výhod
- podle VÚ = relativní neplatnost
„... may invoke such corruption as invalidating its consent ...“
- *nicméně pokud vyjádřil něco jiného než vůli státu - nicotnost*

Uzavření smlouvy v rozporu s vnitrostátním právem (čl. 46)

- vnitřní aspekt: který orgán tvoří vůli státu
- vnější aspekt: vlastní projev vůle státu
- relativní neplatnost
- lze se dovolávat - podmínky:
 - porušení zjevné
 - týká se zvláště důležitého pravidla

Osoba nebyla řádně zmocněna (čl. 47)

- aktuální u smluv vstupujících v platnost podpisem
- vady zmocnění:
 - zmocnění neexistuje vůbec
 - zástupce překročil meze svého oprávnění (jen tento případ upraven čl. 47): *není to důvod zrušení souhlasu* (ledaže strany předem informovány)
 - plné moci vystaveny nekompetentním orgánem
- následuje-li ratifikace, lze zhojit
- naopak dodatečný souhlas státu možný

Omyl v redakci textu smlouvy (čl. 48 odst. 3)

- není důvodem k neplatnosti
- lze opravit

c) Vady předmětu smlouvy

- nemožnost (fyzická nebo právní)
- nedovolenost (čl. 53) – ius cogens
 - praktické potíže se specifikací kogentních norem
 - absolutní neplatnost
 - čl. 66 – spory: Mezinárodní soudní dvůr

A treaty is void if, at the time of its conclusion, it conflicts with a peremptory norm of general international law. For the purposes of the present Convention, a peremptory norm of general international law is a norm accepted and *recognized by the international community of States as a whole* as a norm from which no derogation is permitted and which can be modified only by a subsequent norm of general international law having the same character.

Řízení o neplatnost smlouvy (čl. 65 a n.)

- **dovolání se neplatnosti:** notifikace ostatním smluvním stranám
- **námitka** znamená spor – řešit způsobem podle čl. 33 Charty OSN
- není-li vyřešen do 12 měsíců: **obligatorní pravomoc MSD**, jedná-li se o ius cogens
- ostatní případy: lze předložit GT OSN, ten zajistí **smírčí řízení** podle Přílohy Úmluvy

Zánik mezinárodních smluv

Zánik (platnosti) smlouvy

- Vídeňská úmluva: čl. 54 až 64
- zánik je definitivní
- možnosti zániku:
 - povaha věci
 - vlastní ustanovení smlouvy
 - dohoda smluvních stran
 - jednostranný úkon
 - nezávisle na vůli smluvních stran

Vlastní ustanovení smlouvy

- na dobu určitou
- na dobu určitou s automatickým prodlužováním
- zánik vázán na splnění podmínky
- vyčerpání jednorázového cíle (zánik předmětu)

Souhlasný projev vůle všech smluvních stran

- čl. 54: dohoda o ukončení platnosti všech smluvních stran, příp. konzultace s ostatními smluvními státy
- novace (nová smlouva o témže předmětu, mezi všemi smluvními stranami) – úmysl stran
- desuetudo
- zřizovací smlouvy EU: zvláštní postup

Není souhlasný projev vůle všech smluvních stran, jen některých

- Mnohostranné úmluvy v oblasti duševního vlastnictví – jednotlivé revize

PAŘÍŽSKÁ ÚMLUVA NA OCHRANU PRŮMYSLOVÉHO VLASTNICTVÍ

ze dne 20. března 1883 - revidovaná

v **Bruselu** dne 14. prosince 1900, ve **Washingtonu** dne 2. června 1911, v **Haagu** dne 6. listopadu 1925, v **Londýně** dne 2. června 1934 a v **Lisabonu** dne 31. října 1958

hledá se nejpozdější společný jmenovatel

Jednostranný projev vůle určité smluvní strany

- **dvoustranná: výpověď**
- **mnohostranná: odstoupení**
- sama smlouva stanoví, výpovědní doba
- smlouva nic nestanoví – pak lze:
 - bylo-li *úmyslem stran* tuto možnost připustit - námitky
 - lze tuto možnost *vyvodit z povahy smlouvy*
- ***dovolání se ukončení platnosti smlouvy*** -
důvody:
 - 1. hrubé porušení (čl. 60)
 - 2. později vzniklá nemožnost plnění (čl. 61)
 - 3. podstatná změna okolností (čl. 62) – viz dále

Objektivní skutečnost

- čl. 64 – nová norma imperativního práva (ius cogens)
- zánik smluvní strany (není-li automatická sukcese)
- Řízení o ukončení smlouvy, odstoupení a přerušování provádění: čl. 65 (jako pro neplatnost)

Přerušeni provádění smlouvy

- jako při zániku dohodou (čl. 57)
- jednostranně: Přerušeni provádění smlouvy je možné i jednostranně, **došlo-li u druhé strany k podstatné změně okolností, které se týkají předmětu smlouvy.** Příkladem je částečné pozastavení uplatňování Dohody o spolupráci mezi Evropským hospodářským společenstvím a Syrskou arabskou republikou
- čl. 58: provádění přerušováno jen mezi některými stranami

Podstatná změna poměrů (rebus sic stantibus)

- Článek 62 - Podstatná změna poměrů
- kdy se LZE DOVOLAT:
- Podstatné změny poměrů ... , *se nelze dovolávat jako důvodu pro zánik smlouvy nebo pro odstoupení od ní, ledaže:*
 - existence těchto poměrů tvořila **podstatný základ souhlasu stran** s tím, že budou vázány smlouvou, a
 - tato změna **zásadně mění rozsah závazků**, které mají být podle smlouvy ještě plněny.

Podstatná změna poměrů (rebus sic stantibus) - 2

- **Podstatné změny poměrů se nelze dovolávat (nikdy)** jako důvodu pro zánik smlouvy nebo pro odstoupení od ní, jestliže:
 - **jde o smlouvu, která stanoví státní hranice;** nebo
 - podstatná změna je důsledkem toho, že *strana, která se jí dovolává*, porušila buď závazek plynoucí ze smlouvy nebo jakýkoliv jiný mezinárodní závazek,...

1. Odmítnutí podpisu ratif. listiny prezidentem

- Ústava umožňuje (?) – je to výkladový probl.
- je to v diskreci prezidenta? (jmenování soudců)
- prodlení: vadí-nevadí-vůbec nemusí -- ÚS – bez zbyteč. odkladu
- brát zřetel i na ostatní smluvní strany, možné následky (Lisabon-!)
- precedens: 2003
- prezident může mít důvod !
- OPATŘENÍ: - *ústav. žaloba*, náhrada (Parl, vláda, ÚS) – který orgán tvoří vůli státu?
- má smlouva schválená Parl. a neratifikovaná prezidentem právní účinky v ČR?

Ústava

- čl. **63/1: PR** b) sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy; sjednávání mezinárodních smluv může přenést na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy...
- **čl. 65/2:** Senát může se souhlasem Poslanecké sněmovny podat ústavní žalobu proti prezidentu republiky k Ústavnímu soudu, a to pro velezradu nebo pro hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku; velezradou se rozumí jednání prezidenta republiky směřující proti svrchovanosti a celistvosti republiky, jakož i proti jejímu demokratickému řádu.
- **čl. 66:** Nemůže-li prezident republiky svůj úřad ze závažných důvodů vykonávat a usnese-li se na tom Poslanecká sněmovna a Senát, přísluší výkon funkcí podle čl. 63 odst. 1 písm. a) až e) a ... předsedovi vlády.

2. Prozatímní provádění před schválením Parlamentem

- zakazuje české právo? – inkorporace **čl. 25 VÚSP** – lze se odvolávat?
- POVAHA VLÁDNÍ SMĚRNICE – soulad se zákonem (i ústavou) – může dojít ke konfliktu?
- výbory parlamentních komor nestačí?
- je taková smlouva součástí **práv. řádu podle čl. 10?** – Musí být **vyhlášena? Jednotlivci (!)**
- prezident může nezmocnit k podpisu !
- následky aktů na zákl. takové sml., která pak vůbec nevstoupí v platnost (její práv. účinky)
- SCHVALOVÁNÍ SMLUV O STÁTNÍCH HRANICÍCH

Příklady

Smlouva o právní pomoci ČR-SR

(občanskoprávní a trestní soudní řízení)

- podpis: 29.10.1992
- proz. prov.: 1.1.1993
- vstup v platnost: 5.4.1993
- vyhlášení: 6.8.1993

(proz. prov. se nevztahuje na trest. stíhání)

- *Obch. dohoda EU – GB: proz. prov. od 1.1.2021, platnost od 29.4.2021*